

Наукові праці Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 26. – Кам'янець-Подільський : ПП "Медобори-2006", 2011. – С. 121–123

Ікалюк Л. М. (Івано-Франківськ)

МАРКЕР ПОРІВНЯННЯ *LIKE*
У ПЕРВИННОМУ ТА ВТОРИННОМУ ДИСКУРСІ

У статті проведено контрастивний аналіз маркера like порівняльної конструкції у первинному (англійському) та вторинному (українському) дискурсі на матеріалі роману жанру фентезі Дж. К. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь».

Ключові слова: *порівняльна конструкція, аналітичний показник порівняльних відношень, первинний дискурс, вторинний дискурс, переклад, типологія.*

В статье проведен контрастивный анализ маркера like сравнительной конструкции в первичном (английском) и вторичном (украинском) дискурсе на материале романа-фэнтези Дж. К. Роулинг «Гарри Поттер и философский камень».

Ключевые слова: *сравнительная конструкция, аналитический показатель сравнительных отношений, первичный дискурс, вторичный дискурс, перевод, типология.*

The article deals with the contrastive analysis of the marker like of the comparative construction in the original (English) and secondary (Ukrainian) discourse based on the novel Harry Potter and the Sorcerer's Stone by J. K. Rowling.

Key words: *comparative construction, analytic marker of comparative relationship, original discourse, secondary discourse, translation, typology.*

У мовознавстві дослідження порівняльної конструкції здійснюється за такими аспектами: функціональний опис та класифікація порівняльних конструкцій (Л. І. Байсара, В. Є. Коваленко, М. І. Піпенко, Л. В. Уткіна, Н. А. Широкова); порівняльні конструкції у морфологічному плані вираження (А. В. Бельський, Р. С. Іткіна, М. Ф. Палевська, А. П. Сазонов, М. І. Черемісіна); порівняльні конструкції у структурі художнього твору (А. Я. Довженко, В. В. Образцова, Л. Ф. Присяжнюк, Н. В. Ярова); опис порівняльних конструкцій у складі компаративних фразеологізмів (О. В. Кунін, К. І. Мізін, В. М. Огольцев, О. В. Сафронова). Проте ці всі розвідки виконуються в рамках однієї мови, а такий важливий аспект, як переклад порівняльної конструкції з мови оригіналу на мову перекладу залишається поза увагою дослідників, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою цієї статті є встановлення особливостей перекладу англійських порівняльних конструкцій з аналітичним показником *like* на українську мову.

Матеріалом дослідження слугував роман жанру фентезі Дж. К. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь» англійською мовою, з якого методом суцільної вибірки вилучено 153 порівняльні конструкції з аналітичним показником порівняльних відношень *like*, та його український переклад Віктором Морозовим.

У нашій роботі дискурс трактується як «зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників – онтологічних, соціокультурних, психологічних тощо; текст, занурений у життя» [4, с. 119]. Також зважаючи на те, що «у будь-якому вигляді опосередненої комунікації розрізняються, з одного боку, первинні тексти (оригінали), а з другого – вторинні тексти, які створюються мовним посередником» [5, с. 43], ми розрізняємо між первинним (англійським) та вторинним

(українським) дискурсом. За допомогою контрастивного аналізу спробуємо дослідити особливості перекодування маркера порівняння *like* у вторинному дискурсі.

Ми розглядаємо порівняльну конструкцію як мовну структуру, яка реалізує пізнавальний компаративний акт через словесне оформлення порівняльної семантики за допомогою суб'єкта порівняння, об'єкта порівняння, основи порівняння та показника порівняльних відношень (маркера порівняння). Порівняльні конструкції з усіма компонентами називаються експліцитними порівняльними конструкціями, порівняльні конструкції з відсутнім компонентом – імпліцитними порівняльними конструкціями. Слід зазначити, що тільки об'єкт чи суб'єкт порівняння може бути відсутнім. Основа та маркер порівняння завжди присутні, оскільки без нього порівняльна конструкція не існує [1].

Показники порівняльних відношень залежно від мовних засобів їх вираження можуть бути аналітичними та синтетичними. Аналітичними показниками порівняльних відношень сучасної англійської мови є *like, as, as though/as if, as...as/not so...as*. Об'єктом нашого дослідження є порівняльні конструкції з аналітичним показником порівняльних відношень *like*, оскільки вважається, що цей показник є більш продуктивним показником порівняльних конструкцій у сучасній англійській мові, аніж інші показники [3, с. 22, 33].

Для передачі аналітичного показника порівняльних відношень *like* при перекладі зазначених порівняльних конструкцій застосовується не одна лексема, а різні. Найчастіше *like* перекладається за допомогою слова *як*. Наприклад:

It sounds like fortune-telling to me, and Professor McGonagall says that's a very imprecise branch of magic. – Їхні припущення звучать як якесь ворожіння, а професорка Макгонегел вважає ворожіння дуже неточною галуззю магії.

Серед порівняльних конструкцій у нашій вибірці знаходимо 28 прикладів перекладу показника *like* лексемою *як*. Зареєстрований поодиноким приклад із її варіантом *як-от*:

Not only was Hagrid twice as tall as anyone else, he kept pointing at perfectly ordinary things like parking meters and saying loudly. – Адже Герід не тільки був удвічі за них вищий, а й чіплявся до звичайнісіньких речей, **як-от** лічильників на паркувальних майданчиках, вигукуючи.

У п'ятьох порівняльних конструкцій при перекладі *like* застосовують ще один варіант лексеми *як*, а саме – українську порівняльну конструкцію *такий...як*. Наприклад:

There was so much to learn that even people like Ron didn't have much of a head start. – Треба було стільки всього навчитися, що навіть **такі** учні, **як** Рон, не мали великих переваг.

Наступним за частотою використання при перекладі аналітичного показника порівняльних відношень *like* іде лексична одиниця *так*, наприклад:

This boy was another good reason for keeping the Potters away; they didn't want Dudley mixing with a child like that. – Той хлопчик був ще однією причиною не знатися з Поттерами: Дурслі не хотіли, щоб їхній Дадлі спілкувався з **такими** дітьми.

Як бачимо з прикладу, цей варіант перекладу застосовується для сполучення *like* + займенник. У нашій вибірці кількість таких порівняльних конструкцій складає дев'ятнадцять.

Аналітичний показник *like* також перекладається за допомогою таких сполучників:

- *немов* (17 прикладів із 153):

He had astonishingly blue eyes, like pale sapphires. He looked carefully at Harry, his eyes lingering on the scar that stood out, livid, on Harry's

forehead. – Він мав дивовижно-блакитні, **немов** ясні сапфіри, очі й пильно дивився на Гаррі, приглядаючись до шраму, що світився на чолі.

- *мов* (11 прикладів):

*Standing on either side of the pale boy, they looked **like** bodyguards.* – Вони були кремезні й вельми непривітні і стояли обабіч блілого хлопця, **мов** охоронці.

- *мовби* (1 приклад):

*It's almost **like** he thought I had the right to face Voldermort if I could...* – Він **мовби** вважав, що я маю право зіткнутися з Волдемортом віч у віч, якщо тільки зумію...

- *наче* (7 прикладів):

*Uncle Vernon made another funny noise, **like** a mouse being trodden on.* – Дядько Вернон видав ще один кумедний звук, **наче** миша, яку розтоптали.

- *неначе* (2 приклади):

*Then, out of the shadows, a hooded figure came crawling across the ground **like** some stalking beast.* – А тоді з тіні вигулькнула постать у довгому плащі з каптуром, що повзла по землі, **неначе** звір, який підкрадається до жертви.

- *ніби* (5 прикладів):

*Hagrid suddenly pulled out a very dirty, spotted handkerchief and blew his nose with a sound **like** a foghorn.* – Гегрід зненацька витяг бруднющу, засмально-вану хустинку і гучно висякався, а Гаррі здалося, **ніби** заревіла сирена.

Наведені вище приклади демонструють застосування прийому дослівного перекладу за допомогою еквівалента при перекладі порівняльних конструкцій, а саме аналітичного показника порівняльних відношень *like*. Крім нього також використовується прийом лексичної

трансформації, зокрема при перекладі таких сполучень, як *to look like, to be like* і т.д. У цьому випадку в українські порівняльні конструкції вводяться такі лексеми:

- *скидатися* (11 прикладів із 153):

*A little man in a top hat was talking to the old bartender, who was quite bald and looked **like** a toothless walnut.* – Чоловічок у циліндрі розмовляв із старим барменом, що був зовсім лисий і **скидався** на липкий горіх.

- *схожий* (4 приклади):

*The hundreds of faces staring at them looked **like** pale patterns in the flickering candlelight.* - Сотні звернених на новачків очей у мерехтливому сяйві свічок були **схожими** на бліді ліхтарики.

- *нагадувати* (4 приклади):

*Ten years ago, there had been lots of pictures of what looked **like** a large pink beach ball wearing different-colored bonnets.* – Десять років тому там стояло безліч фотографій чогось такого, що **нагадувало** великий рожевий надувний м'ячик у різнокольорових шапочках із бомбончиками.

- *подібний* (3 приклади):

*Under a tuft of jet-black hair over his forehead they could see a curiously shaped cut, **like** a bolt of lightning.* – На чолі, під жмутиком чорного, як смола, волосся виднівся дивної форми знак, **подібний** на блискавку.

У нашій вибірці є також один приклад перекладу англійської експліцитної порівняльної конструкції українською імпліцитною, тобто коли аналітичний порівняльний показник порівняльних відношень *like* перекладається за допомогою так званого «орудного порівняльного» [2]. Наприклад:

*His face was almost completely hidden by a long, shaggy mane of hair and a wild, tangled beard, but you could make out his eyes, glinting **like black***

beetles under all the hair. – Довга кошлата грива волосся і здорова розпатлана борода майже повністю закривали йому обличчя. Видніли хіба що очі, **чорними жучками** поблискуючи крізь волосся.

Слід зазначити, що 34 порівняльні конструкції не перекладаються порівняльними конструкціями, тобто застосовується прийом опису. Наприклад:

Did that sound like hooves to you? – Хіба то копита тупотіли?

Отже, при перекладі порівняльних конструкцій з англійської на українську мову, а саме аналітичного показника порівняльних відношень *like*, використовуються такі прийоми, як дослівний переклад за допомогою еквівалента, лексична трансформація й опис. Дослідження особливостей перекладу інших аналітичних показників порівняльних відношень, а також синтетичних показників стане предметом нашого подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Ікалюк Л. М. Порівняльні конструкції в текстах давньоанглійської мови: структурний і функціонально-семантичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». – Київ, 2010. – 20 с.
2. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції в сучасній українській літературній мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Кучеренко Ілля Корнійович. – К., 1956. – 264 с.
3. Размахнина Н. К. Система сравнительных союзов по результатам статистического распределения / Н. К. Размахнина // В помощь преподавателям иностранных языков : Вып. 7. – Новосибирск : Изд-во "Наука", Сибирское отделение, 1976. – С. 18–36.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

5. Швейцер А. Д. Теория перевода : Статус, проблемы, аспекты /
А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 215 с.